

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Carso Verdi štev. 47. Telefon štev. 292. Oglasi se zaračunavajo po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 30. avgusta 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celeletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročn. 47.— lir, celeletna 90.—

Dimitrov pravi:

„Mi ne bi bili marksistični in leninistični revolucionarji niti učenci Marxa, Engelsa, Lenina in Stalina, če ne bi bili zmorni popolnoma spremeniti svojih taktik in način delovanja. Kakor nam to narekujejo okoliščine. Toda vsi vojniki in vse delovanje naše taktike je usmerjeno proti nemu samemu cilju, svetovni revoluciji“ in ne osvoboditvi kakega naroda, še najmanj slovenskega, o katerem so voditelji ČF že večkrat povedali, da bi ga ne bilo škoda, ako bi izginil z obližja zemlje kot žrtev svetovne revolucije.

Vpitje, sprehanje, prerivanje ne-umestne šale ne spadajo v zaklonišče. Zaklonišča je treba od časa do časa prezračiti. Ako imate v zaklonišču stalno nameščene odeje, jih je treba redno izprepati. Pitno vodo menjati vsak dan! Ne pozabite vzeti v zaklonišče odeje, ker je prostor hladen in je potrebno včasih prebiti v njem precej časa.

SRDITI BOJI V PARIZU ŠE TRAJAJO

Sovjetski napadi zadevajo na trdo nemške obrambo - Sovjeti zavrjeni - Razkrinkana izdaja romunskega kralja Mihaela

Vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil poroča:

Na prostoru zahodno od Rouena je sovražnik tudi večraj ostro napadel naše zadnje čete na južnem bregu Seine, vendar je povsod onemogel v osredotočenem obrambnem ognju.

Neko sovražno mostišče vzhodno od Elbeufe smo s protinapadom zožili. Tam so ponovni sovražni napadi spodleteli, ko smo uničili 20 oklepnikov in 6 oklepnih, oglednih voz.

Severno od Mantesa je sovražnik poskušal razširiti mostišče, vendar vkljub močni uporabi pehotnih in oklepnih sil ni mogel doseči več kot majhno pridobitev ozemlja.

V Parizu se številna nemška oporišča še nadalje trdo-

vratno upirajo. S protinapadi smo zaustavili sovražnikove z oklepniki podprte napade iz mesta ven proti severovzhodu.

Na področju južnovzhodno od Pariza je v silovitih bojih sovražnik potisnil naše čete nazaj proti spodnji Marni.

Poziv k predaji, ki so ga Amerikanci poslali poveljniku utrdbe Brest, je bil odklonjen. Nato je sovražnik večraj začel z močnimi pehotnimi in oklepnimi silami velenad. Boji so v teku dneva naraščali po svoji silovitosti. Posadka v Brestu pa je odbila vse napade, saj so jo učinkovi podpirale suhozemne, mornariške in protiletalske baterije. Sovražnik je imel visoke krvave izgube in izgubil sedem oklepnikov. Zaježili smo nekaj krajevnih vdornih mest na predprostoru trdnjave.

Naši premosti v dolini Rhone potekajo po načrtu. Več sovražnih poskusov, da bi zastavili dolinsko cesto od vzhoda sem, se je ponesrečilo.

Bojni brodi in hitri čolni so na morskem področju zahodno od Facampe v trdem bojevanju z močno zavarovano skupino križark potopili en sovražni rušilec in en hitri čoln. Dve lastni letali sta se potopili, druge so bile poškodovane. Italijanska bojna sredstva so s torpednim zadetkom močno poškodovala sovražno križarko ob južno-francoski obali.

Na francoskem prostoru je bilo uničenih v boju 174 teroristov.

Težki povračilni ogenj »V 1« leži nad Londonom.

V Italiji je sovražnik na odseku Arna izvedel več tipalnih sunkov, a zaman. Močnejši napadi sovražnika na jadranski obali so ostali brez uspeha.

V Romuniji stoje naše čete na obeh straneh spodnjega Pruta še nadalje v hudih predornih bojih. V nadaljnjem sunku proti jugu in zahodu je sovražnik prekoračil Seret in navzlic ogorčeni obrambi naših čet zavzel Focsani. Tam je izgubil nešteto oklepnikov.

Proti poskusu sovražnika, da bi vdrl preko vzhodnih Karpatov na Madžarsko, so protinapadi madžarskih in nemških čet v dobrem napredovanju. Pri Piatri Neamt in severnozahodno od nje so spodleteli sovjetski napadi.

Pri mostišču na Visli zahodno od Baranova so v teku trdi napadalni in obrambni boji. Med Vislo in Narvo nadaljujejo boljševiki s svojim velenadom in so ga razširili proti severu na odsek Bore. V hudih bojih so bili odbiti, več vdorov je bilo zaježenih.

Severnozahodno od Mitaua, severnozahodno od Modona in severnovzhodno od Valka so siloviti sovražni napadi prepadli ob žilavem odporu naših čet.

Sovražnik, ki je bil predrl v prostor severno od Dorpa-

ta, smo v protinapadu prestregli.

V zračnih bojih in s protiletalskim topništvom letalstva smo sestrelili nad vzhodno fronto 50 sovražnih letal.

Sovražni bombniki so podnevi v varstvu oblakov napadli nekaj krajev v zahodni in severni Nemčiji, med njimi Duisburg in Emden. Nadaljnji zračni napadi so bili usmerjeni proti gornješleškemu področju.

Ponoči so posamezna sovražna letala odvrгла bombe na Mannheim in Ludwigshafen.

24 sovražnih letal smo pri teh napadih sestrelili.

Gorica, 29. avgusta.

Iz izvlečkov zadnjih vojnih poročil posnemamo da se nemške vojne enote niso povsem umaknile iz Pariza vkljub uporom francoskih »oddelkov«. Med prodirajočimi Angloamerikanci, ki si morajo vsako vas in skoro vsako mesto priboriti s takimi žrtvami, da jim res ni bilo treba priti v Evropo za take uspehe, pa trpi francosko ljudstvo, ki se je naenkrat znašlo med dvema ognjema. Starčki, ženske, otroci beže in iščejo zavetja pred strašnim ognjem, ki si ga vsipljeta drugo na drugo nemška in zavezniška vojska.

V Franciji je položaj nejasen, prav gotovo pa je, da se v Parizu nemška moštva na posameznih odsekih trdovratno branijo, tako pred napadi domačih pariških upornikov, kakor pred Angloamerikanci, ki so prodrli v predmestja in v bližino srede mesta. Po pariških cestah in ulicah še vedno divjajo boji in po boulevardih še vedno teče kri. Isto kar za Pariz velja tudi za druga večja francoska mesta, kjer je upor sicer zažarel, toda brez moči pravega ognja.

Na vzhodni fronti je veličanska sovjetska ofenziva zaostala. Nemci so se mogli na vsej črti od Klepede (Memel) mimo Karpatov pa do ustja Donave do Galaca umakniti na boljše položaje, kjer bodo mogli dolgo časa kljubovati sovjetskim napadom. Sovjetske čete si zasedajo že čez Sedmograške Karpatate v Ogrsko nižino, toda nemške čete jih uspešno odbijajo. V Romuniji sami položaj še ni jasen in ni še gotovo, katera stranka je tam prevladujoča, ali domovinska, ali anglofilska.

Moska je objavila pogoje premirja, ki ga je sklenil romunski kralj Mihael s Sovjeti. Ti pogoji so za Romune res sramotni. Prvič zahtevajo popoln prelom zvez med Romuni in Nemci in nastop romunske armade v zvezi z rdečo armado proti Nemcem. Rdeča armada je dobila popolno svobodo gibanja na romunskih tleh, kar je zopet naperjeno proti Nemcem. Nemci so seveda že pričeli protiukrepi.

Narodna zavest

Predvsem moramo razlikovati med dvojnimi, ako govorimo o narodni zavesti: narodna zavest je eno, narodni šovinizem je drugo. Na prvi pogled se ta pojma sicer ujemata in površnež in plitek mislec bi sodil, da je šovinizem le nekoliko pretirana narodna zavest, njeno stopnjevanje. Toda, kdor misli nekoliko globlje, bo spoznal, da sta si ta dva pojma etično, moralno, kulturno in tudi civilizacijsko nasprotna. Narodna zavest je nekaj plemenitega, častnega, vzvišenega in utemeljenega po vseh človeških (seveda če so pravični) in po vseh božjih zakonih, narodna zavest je pravična zadeva, je nekaj nujnega, nekaj takega, kar moramo kot samo ob sebi umevno zahtevati od slehernega moža, od sleherne žene, da celo od slehernega otroka, ki se že zaveda sebe in svojega jezika, narodni šovinizem pa je nekaj nemoralnega, nekaj proti človeški naravi in proti božjim zapovedim. Narodna zavest vzbuja mirno sožitje med narodi, narodni šovinizem povzroča sovraštvo in sicer vedno nepotrebno sovraštvo.

Nihče ne more odrekati na primer Švicarjem, da niso narodno zavedni. Švicarji goreče ljubijo svojo domovino, svojo malo, toda napredno, bogato in miroljubno državo, toda ljubijo tudi svoj jezik, svojo narodnost. In v Švici žive mirno drug poleg drugega kar štirje narodi, bistveno med seboj si tako različni, da se nam, ostalim Evropejcem kar čudno zdi, da se ti narodi ne predačijo drug drugega.

Ti narodi so: Nemci, ki jih je več kot dve tretjini, Francozi, Italijani in mali narodič Retoromanov, ki šteje le nekaj okoli 40.000 duš, ki ima svojega leposlovja in književnosti komaj za en kovček — in ki vendar uživa vsaj enakovrednost, njegov jezik je priznan, enako, kakor nemški, francoski in italijanski, za državni jezik. Nobenemu švicarskemu Nemcu, kot članu večinskega naroda v državi, niti v sanjah ne pade na misel, da bi hotel napraviti iz kakega Retoromana, kaj šele iz Francoza ali Italijana novega Nemca. Vsak Švicar ve, da bi bilo to nekaj nemoralnega, tudi nekaj nemogočega in da bi če kdo to bi res poskušal, bi za to pridobil le nemoralne ljudi, podkupljive in ničvredne, take, s katerimi ne bi pridobil noben narod.

V Švici je narodna zavest doživela v teku časa vrhunec svojega razvoja, žalosten konec pa je doživel narodni šovinizem in prav v tej državi vidimo, kako nasprotna sta si oba: narodna zavest in narodni šovinizem, po domače povedano, medsebojno narodno sovraštvo.

Mi Slovenci nismo bili nikoli narodni šovinisti, tudi nismo hoteli biti. Naše geslo je bilo vedno: »Tujeja nočemo, svojega ne damo!« Nikdar nikoli ni noben Slovenec mislil resno, da bi pridobil pripadnika kakega drugega naroda za

Odrešitelji človestva?!

Konferenca v Dumbarton Oaksu in mnenja svetovnega časopisja

Trst, dne 24. avgusta - (S.R.) Govor Cordell Hull-a v Dumbarton Oaksu, ki naj bi značil priletel debat o miru in v katerem je označil oboroženo silo kot edino sredstvo (seveda američansko ali vsaj zavestniško), ki naj zajamči ta zavezniški mir, je dal povod mnogim listom sveta, da izrazijo svoje mnenje o tem miru. Prišlo pa je pri tem tudi precej takega na dan, ki predbro odkriva namene sovražnikov Nemčije. Ker se ti nameni ne tičejo le odnošajev med državno in državo, temveč posegajo globoko v človečanske pravice evropskega prebivalstva, ne bo odveč, ako nakratko omenimo vsebino člankov svetovnega časopisja, iz katerih izvemo, kakšen raj na zemlji nam pripravljajo odrešitelji sveta. Kakor vedno nam na prvem mestu New Week iz Amerike pove, da bo Nemčija v vsem podvržena zaveznikom. Le nekateri »dobri« Nemci bodo zamogli ostati na svojih mestih. Rusija bo poskrbela, da pošlje nemške delavce na delo v Sibirijo. »Afton Posten« komentira vest, ki jo ima iz Švice, glasom katere nameravajo Sovjeti poslati v pregnanstvo v Sibirijo celotno prebivalstvo dežel, ki mejijo z Rusijo in ki je tekom te vojne prišlo v dotik z Nemci. Sicer pa bo ta usoda zadela tudi narode, ki bi v slučaju sovjetske zmage prišli pod rusko oblast.

Preseneča nas pa nekaj drugega. — Preseneča nas dejstvo, da se pri nas in v mnogih deželah Evrope toliko ljudi zagrizeno bori za uresničenje teh povojnih »idealov«. Umestno je, da mirno in skoro prijateljsko vprašamo te ljudi, ako je li mogoče, da se države, ki se po njihovih izjavah bore za izboljšanje človeških razmer, tako sadistično naslanjajo baš na stvareh, ki

so nevredne človeške narave. Vprašamo te naše borce za ideale rdeče zvezde, ako si zamorejo zamisliti svojo srečo kot delavci, prisiljeni delati v Sibirskih tundrah, kakor enakopravni državljani svetovnih Sovjetov. Vprašamo jih, da li je vredno boriti se za uresničenje ideje, ki javlja svetu vso svojo krutost v slučaju zmage? Ne zanima nas mnenje nacionalnih dekadentov Francije in drugih evropskih držav, ker jih žal moramo smatrati moralno gnile — brez resničnega življenjskega smotra. Briga pa nas naš narod in brigajo nas vsi ljudje Evrope, ki se zaupajo v bodočnost in ki so še zmorni kateregasibodi poštenega čustva — tudi tisti iz gozda, ki v resnici mislijo na blagor proletarijata in smatrajo Rusijo za raj na zemlji. Človek, kateremu ni dovoljeno pošteno delati v lastnem domačem kraju, med ljudmi, ki govore njegovo govornico, ki žive njegovo življenje, človek, ki ga država, pa naj si bo tudi iz najvišjih interesov, požene na robijo v njemu popolnoma tuje kraje, ne more biti srečen. Imenujte ga reakcionarca, belogardista, protirevolucionarja, ali kakor že hočete — človekova sreča je v njegovem človeškem dostojanstvu, v njegovih prosti volji — tam, kjer živi, ljubi in umira. Tudi če mu pri tem česa primanjkuje!

Hišni starešina je dolžan posredovati med hišnim gospodarjem in strankami. Zaklonišče mora biti snažno in zračno. Merbitni mrčes v zaklonišču takoj preženite in uničite!

prestop v slovenski narod. Z obžalovanjem pa smo gledali in se vedno tudi proti temu borili, da delu našega naroda odrekajo nekateri pravico do naše narodne zavesti, da nam branijo govoriti, pisati in našo mladino vzgajati v našem narodnem jeziku. Redka plast potuščencev, ki so prenehali biti Slovenci in ki bi radi postali člani drugega naroda, niso bili v čast ne našemu narodu, najmanj pa tistemu, v katerega so prestopili, oziroma za katerega so se pričeli izdajati.

Zaničevanja so bili taki narodni renegati deležni tako s strani zavednih Slovencev, prav tako pa so bili deležni zasluženega prezira s strani pripadnikov drugih narodov. V resnici: prvemu nemoralnemu dejanju, namreč prestopu iz enega naroda v drugi, so sledila še druga. Največji izvrški človeške družbe, kriminalni tipi, besedolomci in izdajalci so vedno in povsod narodni renegati, izdajalci svojega maternega jezika. Sicer taki ljudje še vedno mislijo v maternem jeziku, ker tako se še nihče noben človek ni naučil drugega jezika, da bi mislil o svojih najbolj nežnih čustvih v kakem drugem jeziku, kakor v maternem, ki ga na zunaj taji in zasmehuje. Taki potuščenci po navadi svoje misli — sproti prevajajo, nekateri bolj, drugi manj spretno, vedno pa se jim pozna, da ne govore in da ne pi-

šejo v svojem jeziku. To je neizprosna pečat, ki ga Pravičnost daje na čelo vsakemu narodnemu izdajalcu.

Taki ljudje, ki so zatajili svojo narodnost in svoj materni jezik, torej, ki nimajo dragocene, človeka dostojne lastnosti, narodne zavesti, ti ljudje so tudi najbolj dobrodošli novemu in najbolj strupenemu sovražniku sleherne narodnosti, internacionalizmu. Iz takih ljudi, ki jim ni nič več za lastni narod in za lastni jezik, si internacionalizem nabira svoje pristaše na najlažji način. Ako je kdo že pljunil na svoj narod in na svojo materno besedo, kaj je temu do tega, da ne postane takoj navdušen internacionalist. To je podobno, kakor s tistim, ki je zaradi denarja ali kake ugodnosti prestopil iz ene vere v drugo, tak človek postane najlažje brezverec. Nič slučajnega ni torej, da sta si internacionalizem in brezverstvo skoraj identična in so njuni nasilci eni in isti ljudje, izvrški človeške družbe, ki so vredni zaničevanja vseh poštenih ljudi: sleherne narodnosti.

Kdor hoče ostati pošten, kdor hoče biti res človek, tak ima visoko narodno zavest, brez sovraštva do drugih narodnosti, tak je ponosen na svoj narod in svoj jezik, spoštuje druge narode in druge jezike in iz dna duše in srca odklanja protinaravni internacionalizem. -lr.

Ob dragocenem četrto...

Pogled v gostilniške sobe je danes popolnoma drugačen, kot je bil še pred dobrim letom. Izginila je živahnost stalnih gostov in tudi njih število se je zmanjšalo. Kako pa vendar ne! Saj pri enem četrto vina se ti jezik niti ne razvolja, več ga pa ne moreš naročiti. Pri polnih litrih in štefanjih so kramljali stari očetje o mirnih časih, o velikih potresih, izredno slabih in dobrih letinah, o hudem mrazu in o suši, delavci so reševali socialna vprašanja in jih še bolj zamotali, kmetje so se večkrat spustili k političnim vprašanjem mladi fantje pa so ga zvrnili par kozarcev, da so imeli več korajže za vasovanje in da se jim ni pri petju grlo prehitro posušilo. Rujno vince jim je trosilo v srca radost in jim preganjalo skrbi, brusilo pa jim je tudi jezičke in marsikdaj je posegla vmes pest, kjer je jezik odpovedal. Mladini je bilo lahko, ki je spala v svojih prostorih, največkrat na svežem senu nad hlevom ali v seniku in se je znala skriti trudnim očem svojih staršev. Druga pa je pela oženjenim možem in družinskim očetom. Včasih jih je prišla žena že v gostilno nasproti, da bi ne mogli napraviti vseh lir, ki so jih prejeli za plačilo svojega trdega tedenskega dela. Mož se je v zadregi popraskal za ušesi, kaj se vendar toliko peha za njegov denar! Revež se ni utegnil spomniti pri prazenju kozarcev na lačne otroke, ki so klicali mater in jo prosili kruha. Sam je pa rad pogosto pogledal na dno kozarca! Seveda, včasih je pa le pretental sitno ženico s polnim kozarcem vipavca ali brica. Toda doma jo je znova prijel in stara pesem se je nadaljevala.

Zdaj so pa te naše ženice ne bodi jih treba prav gotovo zadovoljne, ker ni vina in se nam na tihem muzajo. No, pri dolgo let poznanih natakarih pa že še izprosimo za merico ali pa dve te nam tako potrebne božje vodke. Toda saj pa tudi krvavo zaslužimo! Koliko besed morava preko naših raskavih ust, preden si izprosimo to milost! In kakšne ovinke moramo napraviti, da izsledimo gostilno z vinom! Prav

res moraš imeti v sebi nekoliko detektivske krvi, če jo hočeš izslediti. Šmentana reč, kaj bo, če bodo še vino prodajali le z vitaminom. ČB. Potem pa res ne bo ostalo ženkam prav nič od naše plače. Polovico za tobak, pol za vino. Treh polovic nima pa prav nobena plača. Saj znamo najti tudi boljše rešitev, a kaj, ko ima pa naša boljša polovica tako bistrre oči. Pri takih rečeh namreč, a ne povsod. Pri moji srajci še sedaj manjka gumb v zapetju, pa še ni opazila. Ko sem ji pa zadnjič vzel iz omare nekaj pešči krušne moke, da sem jo zamenjal za tobak, je pa greh in grešnika takoj zavohala. Bog se usmilil oženjenih možičkov! Zvečer pa še tisto zadoščenje, ki jih sije z obraza, da moram biti že okrog osme doma. Sicer je policijska ura šele od desetih, a kdo bo kolovratil po mestu, če si ne more mimogrede omočiti grla in pokramljati ob pipi tobaka ali pa pri čudovitem suklanju modrikastega dimčka cigarete. V mirnem času sem imel na čelu večkrat posledice merjenja cest in štetja električnih kandelabrov pri slabih razsvetljavi, a alkohol je prevzel vse bolečine. Danes ko pa hodim domov še pri belem dnevu in ni ne alkohola ne cigarete, mi pa že slaba volja povzroči veliko več preglavic kot ne vem kako veliko število bušk na čelu.

Zadnjič, ko me je srečal moj prijatelj oziroma moj vinski bratec izza mirnih časov, me je pa nekoliko potolažil. Dejal mi je namreč, da bo tudi vino na karte. No, sem si misli, včasih je bilo na litre, zdaj bo na karte. Čudna mera. Pa bom že potrpeč, da ga bo le nekaj.

Saj je tudi tobak na karte in tako ga vendar dobim nekaj brez tistega šmentanega vitamina, ki je že prava epidemija. Za priboljšek dobim še ženi odmerjene cigarete, a z vincem brž ko ne bo tako, kajti moja „stara“ trdi, da da kozarček vina precej moči, ki se je gotovo ne bo hotela odreči, meni na ljubo pa še celo ne. Vedno je križ, če je vino, ga morem deliti z njo, v mirnem času me pa podi od veselih in z polnimi štefani obloženih miz.

Čisto arijsko izkaznico!

Slovenci imamo iz vse svetovne zgodovine od poznega srednjega in novega veka, torej od nekako 1200 l. po Krist. še eno bridko izkušnjo, namreč, da nas Judje smrtno sovražijo. Zakaj-zato, ker se jim ne damo izkoriščati, ker Jude dobro poznamo. Od leta 1500., ko so jih naši pradedje dali s pomočjo cesarja Maksimilijana izgnati iz Primorske, iz Štajerske, od tedaj dalje se judovska izkoriščevalska drhal med nami ni mogla več zasidrati, celo v »liberalnem« 19. stoletju, to se pravi od leta 1800. pa do začetka prve svetovne vojne ne. Povsod je Judom na slovenskih tleh odklenkalo in drugi narodi so nas stavili celo za vzgled, kako se mora zdrav narod, ako je odporen, otresti judovskih uši. Samo z dveh točk je bil Slovenski narod ranljiv od Judov, prvič z balkanskega juga, to se pravi iz Zagreba in Belgrada, kjer so imeli pod bivšo Jugoslavijo Judje velik vpliv na vso politiko in pa — v Trstu, kjer je od nekaj bilo nekakšno zatočišče Judov obeh vrst, takih Judov, ki so se na zunaj delali Italijane, ali Nemce, doma pa so govorili ali španjolski ali »jidiš«, prav tako, kakor v Belgradu.

Ti tržaški Judje so napravili primorskim Slovincem ogromno zla in še ga delajo. V sovraštvu do Slovencev so bili vedno v prvih vrstah, kjer je bilo treba gojiti zlobo do našega naroda.

Nekateri židje so ob padcu Badoglijeve in savojske Italije spoznali, da ne morejo dolgo časa skrivati svojega porekla in so jo pobrisali med — partizane, tako na primer sloviti mučitelj slovenskih fan-

tov v Gonarsu Weiss. Ta je bil morda v očeh Savojevcev nekoč istokrvni Italijan, pred očmi novih oblasti pa ne bi mogel pokazati niti svojega krstnega lista.

Drugi pa so bili bolj predrzni. Ti sefardinski, to se pravi španjolski in ti askenazi židje (ti, ki govore jidiš), ti še danes rovarijo v Trstu in v Gorici proti Slovincem. Vpijejo, kakor, da so večji Italijani, kakor Italijani sami, samo, da bi skrili svoje židovsko poreklo.

Vprašamo te goreče sovražnike goriškega in tržaškega Slovenstva predvsem: kdaj so bili krščeni in v katerem letu starosti, kako jim je bilo pred krstom priimek in osebno ime, na katerem izraelskem pokopališču so pokopani njihovi starši. Vprašamo jih tudi predvsem, ali morejo v smislu pravnoveljavnih zakonov za to deželo pokazati arijsko izkaznico, to se pravi izkaznico, da niso ne oni sami, da niso bili ne njihovi starši, ne njihovi stari starši na obe strani, po materi in očetu židovskega porekla! Zahtevamo čisto arijsko izkaznico, tako, kakor jo lahko da vsak Slovenec, domačin v tej deželi!

Šele, ko bo tak poitalijančeni Jud mogel dati dokaz, o svojem čistokrvnem arijskem, nejudovskem poreklu, šele potem bomo vedeli, da imamo opravka z našim narodnim nasprotnikom, ne pa z židovskim, od nas zavrnjenim in sedaj užaljenim izkoriščevalcem! Kje imate sovražniki goriškega Slovenstva, krstne liste, najprej svoje, potem svojih staršev in kje svojih starih staršev? Pokažite in potem se bomo pogovorili!

Še o fosforju in žveplu

Unetljive prvine

Zadnjič smo poročali o fosforju in fosfatih. Prvino fosforj moremo prištevati tudi med vnetljive prvine, njen pomen pa smo spoznali prav tako v sedanji vojni kakor v prejšnji. Fosfor je namreč bistven del sestavin nekaterih strupenih vojnih plinov, vendar se njegov pomen nekoliko pretirava, zakaj fosfor zaradi svoje precejšnje teže in težke raztegljivosti še daleč ni toliko strupen in nevaren, kakor so recimo na primer spojine ogljika, dušika, klorina in morda joda. Znani strupeni plin fosgen nima kljub sličnosti imena o fosforjem nič opravka, — v fosgenu fosforja sploh ni, pač pa je v precej zapleteni formuli in sestavi tega plina v vsakem molekulu po en atom joda.

Fosfor je na drug način nevaren v vojni, zlasti v sedanji. Nekateri vrste fosforja imajo, ako so za to predelane, lastnost, da se vžgo že ob naravni toploti okrog 22 stopinj Celzija nad ničlo, to se pravi poleti, ko žito zori. Angleži so to skušali izkoristiti pred dvema, tremi leti in so njihovi letalci metali nad Nemčijo fosforne palčice, ki naj bi zantelile nemška, v poletju zoreča žitna polja. Le malokje se je to posrečilo, zakaj Nemci so bili povsod opozorjeni in so s pomočjo svoje mladine še ob času preprečili fosforne požare na svojih žitnih poljih.

Čeprav nič sorodna, toda nekoliko podobna, je fosforju prvina žveplo. V Evropi je je največ v Italiji, zlasti na vulkanskih tleh Sicilije. Žveplo samo na sebi ni strupena pr-

vina, pač pa so zdravju škodljive nekatere žveplene spojine, zlasti žveplasta kislina. Ako rudar ali celo mladoleten deček v žvepljenih rudnikih vdihava žvepleni prah, se mu v mokrih ustih nabere žveplasta kislina, ki mu razjeda notranje organe. To je podobno, kakor pri kletarju, ki namoči sod od znotraj, potem pa zažge žvepleno paličico. Žveplo se v zaprtem sodu spreminja in veže z zrakov in vodo na obodu sode v žveplasto kislino, ta pa pomori vse bakterije, vso plesnobo v sodu. Nekateri kletarji in lastniki vinskih kleti pa gredo še dalje in na ta način ne žveplajo samo sode, temveč tudi vino v sodu. Da tako vino, ki vsebuje vedno žveplasto kislino, zdravju ni ugodno, si moremo kar misliti. Še hujša od žveplaste je žveplena kislina, ki topi skoraj vse kovine, razen zlata in platine, toda v družbi z nam že znano solitrno kislino, tudi ti dve žlahtni kovini. Soli žveplaste kisline, tako imenovani sulfiti, se kmalu spreminjajo na zraku v soli žveplene kisline, v sulfate. Najbolj znane soli žveplene kisline so sadra, mavce ali alabaster, ki so spojine kalcija z žveplom in kislino, dalje modra in zelena galica, prva je bakrena, druga pa železna sol žveplene kisline. Tukaj, v Gorici, pa najprej spoznamo žveplo — po žveplenkah, ki se pri nas še dobe in katerih najbolj značilna lastnost je, da se vna mejo počasi, toda sigurno in nezanosno diše. Žveplene spojine so bile v zgodovini tudi prvi vojni strupeni plin, s ka-

terim so na primer že Kartazani skušali odgnati Rimljane in pozneje Bizantinci Arabce, Turke in tako dalje. Poleg Italije pridelajo največ žvepla na svetu Zedinjene države ameriške, Mehika, v manjših, toda za uporabo zadostnih količinah tudi druge dežele sveta. Žvepla je pravzaprav povsod dosti, toda le v malih količinah. Znanе so nekatere žveplene toplice, ki zdravju ugodno koristijo. Na Balkanu, zlasti na Hrvaškem (Lipik) jih je dosti. Tudi goriška dežela ima dovolj žvepla, toda raztresenega v obliki spojine železa in žvepla — brez kisika. To so tista rumena zrna, imenovana železni kršec ali pirit, ki jih opisuje naš goriški rojak Erjavce v svoji povesti »Ni vse zlato, kar se svetli« in ki se dogaja pod Cavnomo. Ta pirit je že marsikoga zmotil, da ga je zamenjal z neprimerno mehkejšim in dražjim pristnim zlatom.

Fosforju in žveplu nekoliko podobna je prvina fluor. Ima tudi lastnost spreminjanja barv in svetlobe, odtod izraz »fluorescenca«. Najbolj znan je fluor v obliki fluorove kisline, ene najbolj jedkih kislin, kar jih poznamo. Ta kislina prežge celo še tako odporno steklo in steklarji jo zato rabijo, kadar hočejo pisati razne napise na steklo, toda seveda le v razredčeni obliki. Zlata in platina pa tudi ta kislina ne topi, pač pa razžge vsako drugo. V malih količinah je fluora povsod dovolj, kjer je fosfor in kjer je žveplo, seveda pa ga je treba izločevati.

Apeninski polotok, to je Italija, pa poleg Amerike, glavni vir redke prvine bora. Okoli Firenze so takozvani borovi izvirk, ki vsebujejo mnogo borovih soli. Bor sicer ni vnetljiv, ima pa drugače slične lastnosti s fosforjem, žveplom in fluorjem. Bor je predvsem nujno potreben v zdravilstvu saj je na primer znan borov vazelin vsakemu preprostemu človeku. -lr.

„Goriški list“

v vsako našo družino!

† Šuligoj Teodor

V noči od 26. do 27. avgusta je padel za domovino komandir domobranske čete v Kanalu Šuligoj Teodor, doma iz Slapa ob Idriji. Kot viden narodnjak je tedaj ob začetku partizanstva obsojal rdeče rodoljube, za to je bil trn v peti strupenim vaškim terencem. Že meseca oktobra so ga domačini, med katerimi je bil njegov lastni brat, obsodili na smrt. Odpeljala ga je na morišče 10 ljudi močna partizanska patrola, toda posrečilo se mu je uiti. Ni se ustrašil partizanskega preganjanja. Kot eden prvih se je oprijel domobranske ideje, in dasiravno že v zrelih letih se je odzval klicu domovine. Bil je vzgled celi četi. Do predstojnikov ubogljiv, z vojaški očetovski, civilnemu prebivalstvu vedno na uslugo, ni imel osebnih sovražnikov. Pred očmi je imel le en cilj. Kako pomagati ubogi domovini in jo rešiti strašnega rdečega teroga. Dragi Dore! Tvoji sovražniki so te zahrbtno ubili, misleč, da bodo s tem ubili zdravo slovensko idejo, ki se tudi na Goriškem prebujala. Toda zavedajo naj se da na Tvoje mučeniško mesto stopijo drugi, ki bodo izpeljali Tvojo duhovno oporoko in bodo naščevali zavratni umor.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Daj nam danes naš vsakdanji kruh

Otroci skrbe za hrano družinam

Nedelja je bila vroča. Nebo čisto kot ribje oko, v zraku ni trenil najrahljejši vetrič. Vse je bilo dremavo in leno, ceste prazne, le vrabci so se kopali v sivem prahu in ga dvigali s frfotanjem perutnic visoko v zrak. Odnedok se je priklatil pes na utrjeni verigi in z rožljanjem pregnal še to edino sliko življenja.

Kmalu pa se je oglasila pesem. Prisluhnil sem. Čisti in razločni otroški glasovi so mi privabili v misli spomin na mladost in z njim smehljaj na ustne. Sledil sem pesmi in zavil med polja. Kot trop razkropljenih ovčic so bili vidni otroci od daleč. Od bližje sem jih lahko razločil, a jih nisem hotel motiti. Poleg tega me je prevzela njih čista pesem. Sedel sem v senco bližnjega bresta, prisluhnil pesmi in se zamaknil v delo in življenje teh malih bitij. Bosonogi, v raztrganih in zakrpanih oblekah, ki so jim bile ali prevelike ali pa premajhne, so počasi stopicali preko razoranih in požetih njiv. Njih slabotne ročice, na katerih so se poznale pod zarjavelo kožo suhe koščice, so rile med prstjo po brazdi, ki jo je zarezal plug in iskale krompirja; ki ga je plug prezrl.

Drugi pa so prebirali klasje, ki je odpadlo ženjicam s polomljenih pšeničnih bilk.

Zamislil sem se in za trenutek pogledal v njih življenje. Nedelja je, a njim ni moči

uživati prostosti svetega dne. Njih molitev je delo; ki ga spremlja preprosta pesem.

Daj nam danes naš vsakdanji kruh... Doumel sem molitev. V družinah teh otrok sta doma pomanjkanje in skrb, morda tudi nesoglasje in prepir. A otroci gredo preko zahtev svojega detinstva. Delo, ki ga jim daje mati, mine v veselju in petju. Morda jim skrije trud dela misel na plačilo. In iz pšenice jim bo spekla mati kruh, ta božji dar, ki se ga nihče nikdar ne preobje. Iz moke in krompirja pa jim bo pripravila preprosto večerjo. Prilika o bogatstvu in Lazarju. Ali ne pobirajo drobtinic? In kakšno veselje če jih naberejo veliko!

»Majda, moj lonček je poln«, je našel droben glasek pot do mene. »Le sem stresil v mojo košarico, kmalu bo polna. Še dva lončka«.

Morda bosta porabila za to še celo uro; zanju je to malo. Ni jim mar vročine, ki jim pali blede lica, da jim drse po koži njih potne kapljice, ki se mešajo s suho prstjo. Misel na plačilo je tako lepa, da vse odtehta: vročino in prah, nevidne ječe ubožstva in žejo. In mati bo vesela.

Njih delo in pesem pa se ponavlja iz dneva v dan, danes na tem, jutri na onem polju. Zima bo dolga, lačnih ustec pa je veliko. In le poleti leži polno klasje po požetih njivah.

Suha je zemlja, a dežja ni

V pomladnih mesecih je bilo dežja preveč, a v julijevih in avgustovih dneh nam ga ne pošlje nebo niti kaplje, ki je zemlji zdaj, ko jo je Bog blagoslovil, tako potreben. Kot uvel in od gub močno razoran obraz zgarane starke se nam zdi njeno površje. Iz žejne zemlje štrli proti trmastemu nebu suho trsje in že rumeneče listje koruze, ki se vsled pomanjkanja moče ne more lepo razviti in je podobna otrokom revnih družin, ki se duševno prehitro postarajo.

Koruzi ali sirc sicer ne rabi veliko močega v tem času je je potrebna kot slepec vodnika. Tako bo prišel čas zrelosti, ko bo na štokih še mehko in nezrelo zrnje. Posebno slaba prede činkvanti, ki je zrastle do 1 metra višine, a ne more brez moče ne naprej ne nazaj. Mnogi kmetje lomijo kar tako koruzo in jo spravljajo domov.

Dežja primanjkuje tudi repi, ki klavno poveša bledečaste in ne sončne liste, a gomolji se ji v zemlji počasi suše. Pomanjkanje moče se bo kaj močno poznalo tudi pozni zelenjavi, zlasti navadnemu in brstičnemu ohrovlu in »brocolam«, to je neke vrste ohrov, ki ne zvije listov v trde glave, dalje zelju in cvetačam. Sadike teh zelenjavnih vrst so že posadili, niso se vse prijele in tudi onim, ki so se prijele, preti suša z nevarnostjo, da se posuše.

Slaba bo za ozimino, predvsem za ajdo, ki jo sejejo zdaj po krompirju. V suši bo pognala le malo

bilk in razviti se ne bo niti utegnila.

Otavo kose v sončnih goriških krajih dvakrat; prvo so že pospravili in je bila precej lepa. Težave pa so z drugo. Trava z rastojo nikamor ne zgane in nevarno je, da v zamro koreninice v presuhi zemlji in bo drugo poletje le malo sena.

Huda bo predla živini v hribih, kjer se čuti veliko bolj pomanjkanje dežja.

S travo bodo prikrajšane tudi gosi, ki jih gospodinjje v teh kritičnih časih tako radé goje. Včasih so pestovale psičke, razvajale z mesnimi rezki in fileji in jih klicale s »cocolo«, danes pa pasajo zibajoče gosi, race in kokoši.

Prav posebno pa tare suša Kraševce. Že itak slabo preskrbljeni s pitno vodo, jo morajo dovajati zdaj v posamezne vasi s konji, vpreženimi v voz s podolgovato kadjo. Če bo vztrajalo nebo v svoji trmi, bo voda kmalu imela vrednost vina.

Toliko škode in gorja nam prinaša suša s svojimi posledicami, a dežja le noče biti. Zareče večerno nebo in čiste jutranje zarje nam vedno znova obetajo lepo vreme. Saj meščani ne pogrešajo dežja, se vsaj lahko kopljejo po mili volji, trda je le za kmete, ako bo malo letnih pridelkov, bomo občutili posledice tudi mi. Da vsaj v zadnjem času rešimo kar se še rešiti da, pomagajmo kmetu z duhovno pomočjo z molitvijo.

ni Slavko Tratnik spet pojavil na osvobojenem ozemlju v vsej oficirski slavi. Partizani so ga zaradi krvoločnosti povišali in ga odlikovali, ne pa kaznovali in morda še celo s smrtjo, kot so objavili javnosti. S tem so dokazali, da je njihovo poveljstvo samo dalo ubiti nedolžnega kmeta.

PRAPETNO

Tudi od tam so nam sporočili, da se je nekaj podobnega zgodilo z nekaterimi terenci. Vse pa se ljudem tako skrivnostno zdi, in se smejejo, ko vidijo, kako se terencem tresejo hlače.

Naši brici se oglašajo

Ne mislite, da se mi Brici ne čutimo Slovence. Mi se čutimo Slovence bolj kot vsaki drugi, mi, ki smo na skrajnih mejah naše domovine ohranili naš jezik in naše stare običaje. Ali, saj veste, da ne moremo svobodno govoriti, če nočemo, da ne bodo naši domovi in naše družine deležne represalij komunistov. Oh, marsikdo bi se rad vpisal k domobranecem, pa se boji radi svojih dragih in imetja. Mnogi so pred polomom šli v gozd ali vzrok je bil, ker nam niso dali nobenih pravic in so posebno zapadna Brda tudi gospodarsko popolnoma uničili, čemu bi se torej borili za Savojsce ki so nam slovesno obljubili, da nam bodo dali več kot nam je dala Avstrija, a so nam potem vzeli in uničili vse, kar nam je bilo sveto in drago, dali pa nič. Ko je prišla Nemčija in nam spet dala naše narodne pravice. Partizanom je zmajnkalo moštva, zato so poklicali italijanske čete v naše kraje, katerih pa ljudstvo ne mara in jim ne gre na roko. Oblečite naše moše torej med domobrancelce, gasilce ali kamor koli, kjer si lahko služijo svoj kos kruha in storijo kaj dobrega. Verjemite da vam bodo zvesti posebno tisti ki so pustili doma ženo in otroke v hudih skrbih in pomanjkanju!

Kmečka Brika.

Bombe nad Gorico

V včerajšnjih dopoldanskih letal napadlo Gorico. Njihove bombe so zadele izključno le stanovanjske okraje. Obžalovati moramo samo in izključno žrtve iz vrst civilnega prebivalstva. Nemške in domače oblasti ter čete so takoj nastopile z obrambo proti škodi. Kakor v nešteti drugih primerih, se je izkazalo tudi tokrat, da sovražna letala ne izbirajo ciljev za svoje napade, temveč mečejo brez obzira svoje bombe, kot navadno v stanovanjske predele mest.

Novi prvostolni goriški kanonik

msgr. Alojzij Novak

V soboto 26 avgusta je bil v goriški stolnici slovesno umeščen novi slovenski kanonik msgr. Alojzij Novak, o čigar imenovanju smo že poročali. Rodil se je v Trnovem pri Ilirski Bistrici dne 27. junija 1881, v mašnika je bil posvečen 3. maja 1905. Služboval je najprej kot kaplan v Solkanu 2 leti. Radi njegove izredne nadarjenosti ga je rajni nadškof Sedej poslal študirat v dunajski Avgustinej. Ker je medtem ajdovski župnik obolen in je bil nadškof v stiski radi pomanjkanja duhovnikov, se je moral z Dunaja vrniti in sprejeti službo v Ajdovščini, kjer je ostal tri leta. Nato je postal v velikem semenišču študijski prefekt in knjižničar in je istočasno nadomestoval obolega msgr. Ličana poučevanju biblične vede N. Z. — Napravil je tudi izpit za profesorja moralke, a tudi župniški izpit, ker je čutil več veselja do dušnega pastirstva. Zato je prosil najprej za župnijo Breginji, l. 1914 pa je postal župnik in dekan v Črničah, kjer je ostal do danes.

Msgr. Novak je zavzemal med slovensko duhovščino vedno zelo odlično mesto. Rajni g. nadškof Sedej ga je tako cenil, da ga je že l. 1923 imenoval za stolnika kanonika. Razmere so pa bile take, da ni mogel biti vmeščen in je torej skozi trideset let ostal v Črničah, kjer so ga ljudje visoko cenili kot zgledega duhovnika, vnetega dušnega pastirja, modrega očeta in svetovavca v vseh zadevah in zlasti še kot tolažnika v stiskah dveh svetovnih vojn. O njegovih ljubeznih do naroda in delu za njegovo obranitev ni da bi govorili, ker je sploh vsa naša duhovščina napravila v tem pogledu 100% svojo dolžnost.

V nedeljo 20. t. m. se je črniški dekan zelo ginljivo poslavljaj od svoje črede. Pravijo, da se je pastir s čredo vred jokal od bolesterne ločitve. V govoru je g. dekan zelo pohvalil svoje vernike, ki so mu vsa leta zvesto sledili. In verniki so govtovo imeli le koristi ako so se svojega pastirja zvesto držali. Sam je mogel v svojem poslovnem govoru dejati tako: Z gotovostjo pa vem, da zaradi mene ni bila prelita nobena kaplja krvi ne v pretekli ne v sedanji svetovni vojni, da ni bil nihče zaprt ne odpeljan in da ni nobena hiša zgorela po moji krivdi.

Novodošlega in velezasluznega g. kanonika pozdravljamo v našem mestu prav toplo in mu voščimo, da bi mogel na novo odgovornosti polnem mestu še dolgo uspešno delovati za blagor našega ljudstva, ki bo zlasti po tej svetovni vihri potrebovalo nesebičnih delavcev za duhovno prerodenje.

Bricev po novemberski hajki, pa se ne boste čudili, da so ostali doma.

Referent za kadre: Renškov Tine.

ODDAJA SUHEGA FIŽOLA

Pokrajinski urad za kmečke ugotovitve obvešča vse pridelovalce za podelitev suhega fižola v količini 4 kg. za vsakih 0,25 ha zemlje kot iz prefektnega odloka od 23.3.43.

Podelitev fižola se bo pričela v ponedeljek 28. t. m. v sledečih trgovinah:

Carlotto Jožef - Gorica; Čekuta Guido - Kopriva; Monutti Alojzij - Krmin; Castellan Anton - Fara ob Soči; Bertolli in Morasutti - Gradišče; Markovič Jožef - Mariano; Pojan Janez - Romans; Križaj Anton - Ajdovščina; Torkar Nikolaj - Grahovo; Stekar Franc - Idrija; Likar Janez - Spodnja Idrija; Fratnik Ignacij - S. Lucija; Baccari Franc - Vipava.

Cene so: L. 6,80 kg za prvo vrsto; L. 6 kg za navadnega.

Fižol mora biti zdrav, prodajalen in neokužen.

Podelitev se bo zaznamovala na potrdilu tvrdke, vpisane pri Pokrajinskem uradu.

Da se da kmetom prilika poznati pravilno količino za podelitev pri slehernih občinskih uradih za kmečke ugotovitve, bodo razstavljani imeniki pridelovalcev s pojasnilom o količinah.

NOV ŠEF KABINETA NA KVESTURI

Za novega šefa kabineta pri Kvesturi je bil imenovan komisar dr. Sante Panbianco. Dosedanji šef dr. Štefan Ciulla je prestavljen v Udine.

NESREČE

12letni Anton Mlaker iz Solkana št. 126 je padel z drevesa, kamor je splezal v igri. Pri padcu si je zlomil levo nogo. Pripeljali so ga v bolnico na Brigata Pavia kjer bo okrevaval v enem mesecu.

DOPISI

CERKNO

Pred kratkim so tu partizani organizirali »svobodne« volitve. Ljudje, ki so siti vsega, niso mogli med kandidati izbrati nikogar, ki bi mu lahko zaupali svoj »glas«, kaj šele sami sebe; zato kratko malo niso hoteli priti na volišče, niti jih s puškami niso mogli privedi.

Pa partizani se niso dali odpraviti in premagati. Z listom papirja v rokah so šli od hiše do hiše in pobirali podpise za že prej od partizanov določene kandidate. Ker pa so ljudje malo nagajivi, so mesto podpisov napisali na papir kakšno šalo na račun partizanov in zato je moralo vodstvo odtegniti od dela tiste, ki branja niso bili zmožni. Svetovali bi jim naj začno z volitvami šele potem, ko bodo svoje vojake naučili brati.

BUKOVO

Ko so hoteli partizane Vojkove brigade poslati na Hrvaško, so se ti spuntali in po večini dezertirali. Zdaj se menda skrivajo tam okoli. Ker pa bi jim utegnili terenci nagajati in jih ovajati, so jih dezertirji sami precejšnje število pobili. Ljudje jim pravijo črna roka in govore, da so strah terencev.

Saj smo že stokrat povedali, da revolucija žre lastne ljudi. Kar so terenci sejali, to bodo tudi želi in tako je tudi prav!

PONIKVE

Ker zločinskega umora posestnika Ivana Kobala, o katerem smo že poročali, tudi partizani niso vedeli kako opraviti, so razglasili, da je napravil to podlo dejanje Slavko Tratnik na lastno pest, zato da so ga sami usmrtili. Po več tednih se je imenovala

Vesti iz Trsta in okolice Kmetijstvo

Protikomunistično zborovanje v Senožečah

Preteklo nedeljo je bilo v Senožečah prvo protikomunistično zborovanje. Ze prejšnji dan so se vršile različne priprave. Treba je bilo splesti vence, kar so mlada senožeška dekleta, kaj hitro naredile. Postavili smo tudi mlaje in okrasili prostor za zborovanje. Popoldne so prišli tudi gostje iz Trsta in sicer šramel ter pevski zbor. Proti večeru je bil obhod domobrancev po vasi, kjer smo peli slovenske in domobranske pesmi. Po obhodu smo se ustavili pod lipo in tam prepevali prav do policijske ure. Ljudje so bili vsi veseli, da zopet slišijo slovensko pesem.

V nedeljo pa se je začela vsa slavnost ob 9. uri zjutraj. Najprej je bil obhod vseh domobrancev. Med obhodom smo se ustavili na glavnem trgu, kjer smo zapeli nekaj slovenskih pesmi. Ob pol 10. je bila v cerkvi služba božja. Med sv. mašo je lepo popeval zbor iz Trsta. Takoj po sv. maši pa se je pričelo zborovanje, katerega je po uvodni koračnici: Naprej zastava slave, otvoril akademik g. Lovro Čeh.

Ko je pozdravil vse navzoče je v izklesanem govoru jasno razložil pomen domobranstva in njegovega dela. Med drugim je izjavil: Če hočemo spoznati, kaj so domobranci, moramo pogledati nazaj v zgodovino, ne daleč, zadostovalo bo kratki dve leti. Rdeči zmaj, ki je poletel čez Evropo s svojimi krvavimi gesli: rop, umor, požig, tudi majhnemu slovenskemu narodu ni prizanesel. Padala so slovenska življenja, nedolžna slovenska itja so morala v prezgodnji grob. Skoraj vsaka ped zemlje je že orošena z mučeniško krvjo in pod vsako rudo in v vsaki groblji počivajo kosu mučenca. Eno leto je slovenski narod trpel brez moči to strašno klanje, a tedaj je bilo narodu dosti in iz naroda samega se je dvignil odpor. Nastale so po vaseh vaške straže, ki jih je na zunaj priznal tudi okupator. Bili smo v stanju, da bi sprejeli orožje od kogar koli, samo da si rešimo življenje. Partizani nam očitajo zato ker smo prijeli za orožje, da smo bratomorili, izdajalci. Pa se vprašujemo, ali ni narod čakal že leto dni,

kdaj bo konec klanja, kdaj mu bodo nehali zažigati hiše.

Domobranci nismo izdajalci, ampak se borimo zato, da ne bo nekoč nad vso Slovenijo postavljen en sam velik križ in na njem napis: tu je živel nekoč slovenski narod, tisti narod, ki je hotel živeti, pa ga je brebožni komunizem izbrisal iz zemlje

Nato pa je spregovoril poveljnik Narodnih straž v Senožečah g. nadporočnik Savelli: Prišli smo sem, da vas branimo pred sovražnimi uničevalci slovenskega naroda. Trd je naš boj, čaka nas še mnogo težav. Le skozi grom in blisk bomo prišli v boljše in lepše čase.

Ko je g. nadporočnik končal svoj govor smo zapeli himno: Domobranci, nato pa je spregovoril zaključno besedo g. akademik Mihelčič Franc.

Ljudje so se zadovoljni razhajali vedoč, da je današnji boj, boj vseh, boj na frontah, in v zaledju. Bojuje se vsak in sicer na eni ali na drugi strani. Tabora sta le dva. Sredine ni. Ali z vso dušo za nas, ali z vso dušo proti nam. Pri nas je rešitev, na nasprotni strani propast.

Tudi popoldne so se zbrali ljudje v precejšnjem številu v dvorani, kjer smo imeli kratko akademijo in nekoliko zabave. Prepevali smo razne slovenske pesmi, vmes pa smo imeli razne deklamacije in dr. Zvečer pa smo se še pred policijsko uro vsi zadovoljni in veseli vrnil domov.

S tem prvim zborovanjem so dobili domobranci precej zaupanja od ljudi in lahko upamo, da bo odslej naprej njihovo sodelovanje vedno bolj tesno in prijazno.

Prihodnjo nedeljo pa bomo imeli v naši dvorani zopet slovensko igro in sicer: Pod sovjetsko zvezdo. Ta igra naj bi bila kot nekak uvod k ustanovitvi prosvetnega društva v Senožečah, ki ga bomo z blagohotnim sodelovanjem vaščanov čimprej ustanovili.

Delo domobrancev v Senožečah se vedno bolj razvija. Tudi ljudstvo vedno bolj spoznava pomen in važnost domobrancev.

M. F.

Borba proti črni borzi

Državni komisar za borbo proti črni borzi javlja:

V trgovini „Dom srajc“ last Jurija Sgubini, Trst, Mazzinijeva ulica 55 so prodajali po črno-borbozanskih cenah in brez predložitve oblačilnih nakaznic moške srajce in žensko perilo. Trgovino so oblasti zaprle, popisale in zapečatile opremo, lastnik pa je moral v zapor.

Mestni prehranjevalni urad

Dne 28. t. m. se je urad za racijonirana živila preselil iz ulice Rettori št. 2 na Riva 3 Novembra št. 3 II. nastropje (telefon št. 7890). Urad za begunce se je pa preselil iz Piazza Vecchia št. 1 na via Rettori št. 2 (pritličje).

Ulica zaprta prometu

Magistrat javlja, da je iz varnostnih razlogov zaprta Reška cesta od via di Costalunga do via del Veltro. Zaprta bo prometu do zaključitve popravilnih del v tej ulici.

Nesreča

56 letni kočijaž Marij Kravos stanujoč v ulici Settefontane št. 75 je prišel po nesreči z desno nogo pod kolo težkega voza, ki mu je težko poškodovalo nogo. Zdravi se na kirurški kliniki.

Lepa zmaga tržaškega rojaka

Pred kratkim so se vršile v Padovi tekme v nagli hoji za narodno prvenstvo. Kot prvi je prispel na cilj tržaški rojak Kreševič, ki je prehodil 15 km v eni uri, osemnajstih minutah in 28 sekundah. Vsekakor je zelo častno zastopal svoj klub, namreč železničarski Dopolavoro v Trstu.

Popularni Tonin

znan kot najboljši potapljač brez maske, se je vrnil po daljšem treningu v Benetkah spet v Trst, kjer bo v kratkem nastopil. Njegovo pravo ime je Anton Popovič-Del Prete in je v Benetkah zdržal več ko dve minuti in pol pod vodo ter s tem potolkel vse dosedanje rekorde. V mestu vlada za njegov nastop, ki se bo vršil pod nadzorstvom zdravnikov, zelo živahno zanimanje.

Avtomobili v plamenih

V ulici Canova je vsled plina, ki se je pojavil zaradi preveč ogretega motorja, nenadoma eksplodiral bencin. V trenutku je bil ves avto v plamenih. Na kraj nesreče so prihiteli tudi gasilci, ki pa so lahko le izolirali požar le v toliko, da ni bil nevaren bližnji okolici. Avto sam pa je popolnoma uničen.

Bor in macesen

Bor raste pri nas največ po gričevju in po izžrpanih peščenih tleh, ali pa tudi na goli kraški skali, kjer se drugo drevje ni moglo zadržati. Navadni bor, doseže na boljših tleh v 100 letih višino 20 m in 30 cm debeline. Na enem hektarju borovja zraste v 100 letih do 300 kub. metrov lesa (z vštetim vejevjem 600 kub. metrov). Da nam torej veliko manj lesa kot jelka ali smreka.

Zahteva veliko svetlobe in zato raste na redko. Glede tal, toplote in vlage je bor zelo skromen. Seveda uspeva vse boljše in hitreje, če ima dobra tla in pravo mero toplote, vlage in luči; toda tudi v slabših razmerah, kjer drugo drevje ne mara več rasti, se razvija zadosti dobro. Lastnost, da dorašča tudi na znamenjenih tleh, kjer preti suša in mraz, daje boru veliko vrednost za nekatere kraje.

Igličevje, ki odpada boru do kakega 30. leta starosti v zadostni meri, ohranja tla dokler je borov gozd mlad. V starosti po 30. letu pa bor ne gnoji več zemlje pod seboj dosti in tla začno pešati. Zato bora ne bomo gojili v čistih (nemešanih) gozdovih, ampak le primešano takemu drevju, ki daje zemlji dosti hraniva.

Čistih borovih gozdov se bomo ogibali tudi zaradi nevarnosti, ki ogrožajo bor. To so predvsem razne glive in žuželke. Prelec in lubadar objedajo poleg smreke tudi borovce. Vetru se kar dobro upirajo s svojo globoko glavno korenino. Požar je borovim sestojem, zlasti starejšim, zelo nevaren, ker je pritalno raste suho in se rado vname. Bor vzklije rad naravno s semena. Ampak le na odprtih površinah, sicer ga kmalu uničijo lesne vrste, ki prenesejo več sence. Kadar pogozdujemo slaba zemljišča, sadimo umetno borove sadike, ki v mladosti prav hitro rastejo.

Bor primešan drugemu drevju, daje cenjen les in dobro oporo proti vetru. Koder so v gozdu peščenji nerodoviti prostori, ki so preslabi za rast drugega drevja, jih bomo posadili z borom in tako povzdignili donos in trdnost gozda. Čistih (nemešanih) borovih gozdov pa ne bomo vzgajali, ker so v starejši dobi kvarni za gozdna tla, ker je z njimi težko gospodariti na prebiralen način in so zato malo primerni za malega gozdnega posestnika.

Macesen raste pri nas posamezno ali v manjših skupinah. Večji čisti sestoji so prav redki. Macesen raste v mladosti izredno hitro, pozneje pa nekoliko popusti, zlasti, če so mu tla preslaba ali če nima dosti svetlobe. Na dobrih tleh zraste macesnovno drevo 30 m visoko v 100 letih. V tej dobi zraste na en hektar čez 400 kub. metrov lesa (z vejevjem 500 kub. metrov). Deležjšega lesa priraste torej v macesnovnem gozdu več kakor v borovju, toda manj kakor pri jelki ali smreki.

Najbolj izrazita (lastnost macesna je njegova zahteva po luči in zraku. Medtem ko uspeva v sinjih višavah sredi ostrih vetrov še visoko v gorah na meji drevesne rasti, hira v dobrih legah, če je le nekoliko preveč zasenčen. Toplote ne zahteva dosti, pač pa dobra tla in srednjo mero vlage.

Vsako zimo odpadejo macesnu vse iglice, vendar je to še pre malo, da bi ostala tla rodovitna. Čist macesnov gozd zato ne more na daljšo dobo prospevati, razen če so tla od narave redno gnojena.

Macesen mogočno kljubuje viharjem in mrazovom, zato je zelo prikladen za kraje, ki jih ogrožajo vetrovi in pozeba. Izmed žuželk ga napada macesnov molj, izmed gliv pa ona, ki povzroča rakavost. Mlada drevesca je treba varovati pred srnjakom, ki jih posebno rad odgrne.

Macesen vzgajajo po navadi iz umetno posajenih sadik. Če pri sajenju moramo paziti na to, da bo imel zadosti luči. Na večjih ploskvah ga ne bomo sadili, ker ne ohranjuje talne moči; nasprotno ga pa gojimo s pridom v manjših skupinah in pasamezno. Ako hočemo povišati gozdovom s plitvimi koreninami (na pr. smrekovim) odpornost proti viharjem, jim bomo primešali posamezne macesne na odprtih mestih. Za prebiralen mešan gozd malega posestnika je primes macesna tudi zato priporočljiva, ker se macesnovina drago plačuje.

Odgovorni urednik Dr. Milan Komar - Gorica

Ljubljanske Mohorjeve

knjige bodo izšle jeseni. Knjige bodo tri in sicer Koledar v večji obliki s pestro vsebino, Večernice z notranjsko povestjo I. Matičič: Dom v samoti in II. knjiga p. Metod Turnšek: Pod vernim krovom. Naročnina 30. lir. Priglasitve se pri svojih župnih uradih ali v Katoliški knjigarni v Gorici.

Na srebrni obli

Četrti dan, 17. ura popoldne, na planoti pred Goldschmidtom, 19° 3' vzhodne dolžine, 69° 8' severne širine.

Konec je ravnin, sredi gora smo, ki se vlečejo parv do tečaja. Začenja se pokrajina, redko posejana z obročastimi vzpetinami, med katerimi štrle visoki, obširni gorski obroči kakor sta Goldschmidt in Barrow. Na moč čudna stvar: gore, ki nanje še ni stopila človeška noga, pa že nosijo imena po ljudeh.

Poldne nas je zateklo vrh obmejnih sten planote. Ozrli smo se nazaj: nizko nad obzorjem puščave je bila Zemlja, ogrnjena v prosjono meglico; malo nad njo je sijalo Sonce in toliko da se ni dotikala njenega velikanskega črnega kolata.

Podnelje se je že močno spremeni. Sonce nas ne slepi več, ne žge kakor prej, utrujeno in otožno je, na oko tako, kakršni smo mi...

Ves ugnan sem, težak. Čeprav je moja teža tu na Luni mnogo manjša kakor na Zemlji, imam občutek, da so mi roke, noge, glava kakor iz svinca.

Skrbi me, da ne bi zbolel. Kako neskončno se vleče ta naš pohod! Cilj nam je pred nosom, pa sem začel dvomiti, ali sploh kdaj pridemo na konec te poti... In nazadnje — kakšen cilj? Cilj... Ah, vse je tako utrujajoče in žalostno.

Marta je neizrečeno dobra. Da ni nje, težko da bi še zganil z roko to krmilo in se podil tja na sever, k cilju, ki nas žene k njemu tako silno hrepenenje... A ona vidi, kako sem zdelan, in mi zna s kako toplo, blago besedo vlti poguma in okrepitej voljo. S čim sem si zaslužil toliko dobrote? Mar s svojimi poželjivimi, krivičnimi mislimi? Tako sem pri koncu s svojimi močmi, da mi je razen sreče te ženske vse skupaj kaj malo mar. Hotel bi živeti, da bi ji koristil tako ali drugače... A kdo ve, če bom živel...

Pred nami so gore, strme, visoke gore. Treba jih je premagati. Te in še druge in znova druge, zakaj do cilja je še daleč... Moči mi ugašajo. Še celo pisati ne morem več. Beseda se mi zapleta, vedno znova pozabljam, kaj sem hotel povedati. Samo v mrežnici bi ležal vznak in gledal v Marto z na pol priprtimi očmi, kako se smehlja ob misli na svojega otročiča. Srečna ženska!

Na prehodu med Goldschmidtom in Barrowom, 161. ura popoldne, četrti dan.

Borim se z zadnjimi silami proti utrujenosti, ki me vedno huje premaguje. Bolan sem, pa si tega ne maram priznati. Kako si bosta ondvaj pomagala brez mene? Pot je vse grda in noč, dolga noč se bliža. Ali ušakam njen konec? Sicer pa sta ondvaj prekovala tako...

Zal bi mi bilo umreti. Hotel bi videti otroka, ki se bo rodil, in se še enkrat oddahniti iz polnih prs.

Ah! Enkrat bo vendar konec te poti! Sodeč po karti so gore, po katerih ravnokar potujemo, zadnja, najpomembnejša ovira, ki nas loči od tečaja. Spustimo se s prehoda, na katerem smo zdaj, krenemo po široki soteski k zahodu vzdolž severnih pobočij Goldschmidta, potlej se obrnemo znova proti severu mimo pogorij Challis in Main, obidemo od vzhoda pogorje Gion, se prebijemo čez njegov nizki odrastek, ki se vleče v smeri vzporednika, in dospemo na ravnino, oddeljeno od tečaja samo po ozkem gorskem pasu.

Taka je naša pot po karti. Toda karte teh krajev, ki se z Zemlje vidijo zelo slabo, so hudo površne. Dodati je treba, da bomo večji del poti napravili ponoči, ko ne bo svetila nit Zemlja, ki jo bodo zakrivala gore pred nami. Zvezde bodo naši edini ovdniki.

V moji glavi se je nekaj pokvarilo in pretrgalo. Le pri največjem napornu yojle lahko še mislim trezno.

Vizije, blodnje, strahovi me obletavajo... Morda je to mrzlica? Grizem si prste, da bi se zavedel. A tudi to ne pomaga. Čudne podobe mi plešejo pred očmi: temno morje, ki po njem plavajo krvave gorske grmade, naš voz je parnik, ki ga lahko vsak hip valovi pogoltno. Kam pridemo po tem temnem oceanu? Morda na Zemljo? Ah, saj res! Zemlja je vendar ostala tam daleč v vseмирskih prostorih, tja se ne povrnemo nikoli, nikoli več...

Strašen malin mi melje možgane. Vse kaže, da bo to mrzlica.

Po sončnem zahodu v soteskah med gorami.

Zavlekel sem se še enkrat z mrežnice. Marta mi je ukazala, naj ležem pa kaj ona vel še nekaj sem hotel napraviti ali napisati — ne spominjam se kaj, a spominjam se moram! Prepričan sem, da se pogreznemo vsi skupaj v temo, če ne napravim tiste... A kaj sem že hotel napraviti? Kako zlodejca, da je tu taka tema? Nekakšna bomba se mi je razpočila v glavi. Seveda se je razpočila, saj mi glavo razganja, moja glava poka, raste! Zdej je tolikšna kakor Luna!

Kako zabavna stvar, da smo na Luni! Morda so pa vse skupaj le sanje? Odkod neki bi se tu vzeli psi? Kje je Tomaž? Nekaj se mi je moralo zgoditi, toda kaj...? Pismo se je Woodbell...

Nekdo stoji pri meni in pravi, naj ležem, ker imam mrzlico... Eh, to je vseeno! Zakaj bi je pa ne imel — mar ne smem...? Pero postaja neznanost težko — pa tudi prsti so težki... Ne vem, kaj to pomeni — dva glasova slišim poleg sebe — že ne morem...

Konec prvega dela.

DRUGI DEL ROKOPISA

Na oni strani.

I.

Nikoli ne pozabim vtisa, ki sem ga imel, ko sem odprl oči po dolgi boleznici, ki mi je vzela aavest proti koncu naše poti skozi strašno puščavo brez zraka in brez vode. Danes, ko sem spet prišel za pero, da popisem naše prigode na tej obli, imam tisti trenutek tako živo pred očmi, kakor da je med menoj in njim komaj nekaj ur. In vendar, če preračunam čas, vidim, da tam na Zemlji mineva že enajsto leto, odkar smo padli na Luno, in deseto leto, odkar smo se izkobilali iz voza, kamor smo bili zaprti malone pol leta. Zdej diham svobodno pod nebom, ki je ravno tako sinje kakor na Zemlji, živimo ob bregovih pravega, vzvalovanega neba in gledamo gozdove čudnih, neverjetnih dreves, ki so ravno tako zelena in polna življenja kakor na Zemlji.

(Nadaljevanje sledi.)